

**Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty
Masarykovy univerzity, Brno, Kotlářská 2, 611 37
www.sci.muni.cz/bot_zahr
zahrada@sci.muni.cz
tel.: +420 549 495 660**

Úvod

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, zřízená při založení fakulty v roce 1922 profesorem Podpěrou, je doposud na svém původním místě a její základní vnitřní dispozice, složení sbírek, ani poslání se nezměnily. Svou plochou 1,5 ha se řadí mezi zahrady menší; většinu plochy zabírají sbírkové a expoziční části včetně záhonů systému rostlin, je zde jen velmi malé technické zázemí s komposty a pařeništi. Skleníky mají plochu 1.100 m². Ve venkovní části se pěstuje asi 2.500 taxonů rostlin, z čehož je asi 520 taxonů dřevin. Ve sklenících je to kolem 2.500 taxonů subtropických a tropických rostlin. Součástí zahrady jsou i sbírky dřevin a péče o zeleň v areálu fakulty (3,5 ha).

Hlavním posláním botanické zahrady je pěstování rostlin, udržování a obměna sbírek tohoto živého materiálu. Sbírký následně slouží k prezentaci, výuce a výzkumu. Prezentace sbírek probíhá formou jejich zpřístupnění veřejnosti, a to každý den po celý rok, kromě vybraných svátků. Součástí prezentace je několikastupňový informační systém. Jeho základem jsou jmenovky u rostlin, následují naučné panely, audioprůvodce ve sklenících, pracovní listy a další tištěné materiály, odborný výklad živého průvodce po sbírkách, až po individuální odbornou poradnu v oboru zahradnictví a botaniky, resp. odborné informace na webu zahrady. Kromě běžné otevírací doby jsou specializované kolekce prezentovány i na výstavách, kterých je během roku několik, většinou 3-5. K dalším pravidelným akcím patří Dny otevřených dveří, Zahradní slavnost, Jazzový večer, Noc vědců a výstavy umělecké.

V zahradě je k dispozici odborná knihovna s možností externích výpůjček, čítající kolem 1.300 položek zahradnické a botanické literatury, a dále prezenční srovnávací sbírka semen asi o 1.700 taxonech.

Zahrada vydává každoročně Index seminum - seznam semen sebraných v zahradě za daný rok. Semena slouží jednak k bezplatné výměně s ostatními zahradami po celém světě; tyto výměny jsou podmíněny mezinárodními konvencemi, kterými se řídíme, a ty nás zavazují k použití těchto semen pouze pro nekomerční účely. Semena si ale také často objednávají studenti a vědci pro svoje odborné práce.

Živý rostlinný materiál je pravidelně poskytován pro výuku na naší fakultě, Pedagogické fakultě a Lékařské fakultě MU, Mendelu, VFU, biologickou olympiádu i pro výuku na brněnských gymnáziích. Kromě toho se v posledních letech s rozvojem molekulárního studia rostlin rozšířilo i poskytování vzorků živých rostlin pro tyto účely pracovištím specializovaným na taxonomii, ale i pro zjišťování účinných léčivých látek v rostlinách. Jde o pracoviště jak u nás, tak i ve světě.

V botanické zahradě probíhají každoročně studentské práce, ať už středoškolské, bakalářské nebo následně i diplomové, pravidelnou výuku zde mají studenti různých fakult, účastníci seminářů na gymnáziích, prostory využívají studenti uměleckých škol, kteří sem chodí malovat nebo fotografovat. Konají se zde exkurze Univerzity třetího věku, pořádané různými školami v ČR. Zahrada je oblíbeným místem pravidelných srazů studentů, milenců, seniorů žijících v okolí, maminek s dětmi a vycházek dětí z okolních mateřských škol. Za pěkného počasí se zde často koná výuka pod širým nebem.

Svou polohou uprostřed rušného města, v krásném prostředí okolních činžovních domů, které byly citlivě opraveny, je zahrada oázou klidu nejen pro všechny návštěvníky, ale i pro různé živočichy. Můžeme zde vidět různé druhy menších živočichů (pijavky, žížaly, mnohonožky, stínky, drobní vodní korýši), vodního i suchozemského hmyzu (vážky, šidélka, čmeláci, včely, motýli, brouci, ploštice, mravenci), měkkýše (okružák, plovatka, hlemýžď), ryby (venku chováme karase zlatého), obojživelníky (čolci, žáby), plazy (užovka, v bazéně se v létě objevují želvy nádherné, které tam odkládají návštěvníci), ptáky (vrabci, rehci, sýkory, kosí, sojky, straky, vrány, havrani, strakapoudi, žluny, kachny divoké, holubi domácí a hřivnáči, hrdličky) a savce (myši, hraboši, veverky, zajáci, rejsci, ježci, netopýři, kuny, kočky, lidi). V areálu se vyskytuje velké množství různých druhů hub (ve fotogalerii máme zaznamenáno asi 90 nalezených druhů makromycet), řasy suchozemské i vodní, lišejníky a mechy (48 druhů nalezených mechorostů).

Botanická zahrada je jedním ze zakládajících členů Unie botanických zahrad České republiky (2005); tato profesní organizace sdružuje více než 35 botanických zahrad a arboret u nás, které se pravidelně scházejí, spolupracují a snaží se prosazovat společné cíle.

Při naší botanické zahradě působí od roku 1996 Sdružení přátel botanické zahrady, které má asi 40 členů. Tento spolek pořádá přednášky a exkurze a je otevřen dalším zájemcům.

V roce 2012 se Botanická zahrada stala členem Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu.

Zaměstnanci v botanické zahradě v roce 2020

4 VŠ, 5 SŠ s maturitou v oboru zahradník, 4 vyučení v oboru zahradník, 1 uklízečka, 2 brigádnice studentky

Vedoucí: Mgr. Magdaléna Chytrá, v letech 1989-1990 zahradnice, od července 1995 botanička, od července 2015 vedoucí náplň činnosti: Řízení a kontrola zaměstnanců, hospodaření s rozpočtem, odpovědnost za majetek, správa svěřených zařízení, většina práce sekretářky – účtování, inventarizace, docházka, cestovní příkazy apod., nákup zboží a materiálu pro práci, komunikace s vedením fakulty a dalšími odděleními fakulty, žádosti o kácení dřevin, odborný dohled nad tropickými a subtropickými skleníkovými sbírkami, jejich rozšiřování a rozvoj, určování rostlin a příprava jmenovek, příprava odborných výstav a dalších akcí, komunikace s externími dodavateli, spolupracovníky a vystavovateli, návrhy a realizace krátkodobé i dlouhodobé péče a rozvoje sbírek botanické zahrady a další zeleně v areálu fakulty na Kotlářské, návrhy a realizace krátkodobé i dlouhodobé strategie činnosti a rozvoje botanické zahrady, péče o další vzdělávání zaměstnanců zahrady, komunikace s návštěvníky, poradenská služba pro veřejnost, odborné posudky, vedení odborných exkurzí pro studenty, školy, veřejnost a U3V ve sklenících, komunikace s návštěvníky a médii, konzultace SOČ, bakalářských a diplomových prací studentů, granty – podávání a vedení, komunikace s členy Sdružení přátel botanické zahrady (tajemnice).

Odborná pracovnice – botanička: Mgr. Ing. Jana Posslová Ph.D., od července 2015, nyní mateřská dovolená

Zástup za MD: Mgr. Pavla Vlčková, od září 2019 do srpna 2020

náplň činnosti: Odborný dohled nad venkovními sbírkami botanické zahrady, určování rostlin, příprava jmenovek, sběr semen a tvorba Indexu seminum, komunikace s botanickými zahradami při výměně semen, služby o víkendech a při výstavách. Členka genofondové skupiny Unie BZ ČR.

Odborná pracovnice: Ing. Hana Ondrušková, zahradní architektka, od srpna 2019

náplň činnosti: PR managerka, komunikace s veřejností a médii, příprava akcí a výstav, vedení FB, webu, Instagramu, tvorba plakátů a materiálů, zavádění nového vizuálního stylu MU, vedení odborných exkurzí pro studenty, školy, veřejnost a U3V ve sklenících, projektování nových zahradních úprav v botanické zahradě, poradenská služba pro veřejnost, práce v redakční radě Unie BZ ČR, zastupování vedoucích v nutných případech.

Zahradnice ve skleníku: Bc. Jana Jandová, od června 2019

náplň činnosti: Péče o rostliny ve skleníku – zálivka, přesazování, množení, úklid, návrhy rekonstrukcí expozic ve sklenících, odborný dohled nad tropickými a subtropickými skleníkovými sbírkami, jejich rozšiřování a rozvoj, určování rostlin, příprava výstav, výroba dekorací, aranžování, odborné provádění školních exkurzí ve skleníku, komunikace s návštěvníky, prodej vstupenek, služby o víkendech a při výstavách, řidička podnikového vozidla.

Zahradnice ve skleníku: Martina Kelblová, od července 2016

náplň činnosti: Péče o rostliny ve skleníku – zálivka, přesazování, množení, úklid, návrhy rekonstrukcí expozic ve sklenících, příprava výstav, výroba dekorací, aranžování i na dalších společenských akcích fakulty a univerzity, občasná postřiky rostlin proti škůdcům, odborné provádění školních exkurzí ve skleníku, komunikace s návštěvníky, prodej vstupenek, služby o víkendech a při výstavách, úklid sociálního zařízení.

Zahradnice ve skleníku: Mária Muricová, od září 1991

náplň činnosti: Péče o rostliny ve skleníku – zálivka, přesazování, množení, úklid, příprava výstav, výroba dekorací, odborné provádění školních exkurzí ve skleníku, komunikace s návštěvníky, prodej vstupenek, služby o víkendech a při výstavách, úklid sociálního zařízení.

Zahradnice ve venkovním úseku: Ivana Gajzlerová, od prosince 1987

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, průklesty dřevin, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, úklid sociálního zařízení, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradnice ve venkovním úseku: Jana Minarčíková, od května 2016

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, výsevy rostlin, úklid, občasná postřiky rostlin proti škůdcům, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, úklid sociálního zařízení, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradnice ve venkovním úseku: Jaroslava Milionová, od září 1987

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, péče o semennou banku, rozesílání objednaných semen, úklid sociálního zařízení, vedení kroniky, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradnice ve venkovním úseku: Jana Šmeralová, od dubna 1990 do února 2020, od září 2020 do prosince 2020

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, sběr a čištění semen, péče o semennou banku, rozesílání objednaných semen, drobné kancelářské práce, vedení kroniky, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradnice ve venkovním úseku: Kristýna Tvrdá, od března 2020

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, péče o semennou banku, rozesílání objednaných semen, odesílání pošty, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradník ve venkovním úseku: Vladimír Remeš, od července 1993

náplň činnosti: Výsadby a množení dřevin, zálivka, postřiky, údržba areálu fakulty, sekání trávy a stříhání živých plotů, průklesty a péče o dřeviny v botanické zahradě i areálu fakulty, pomoc při přenášení rostlin a dalších těžkých pracích ve skleníku i na zahradě, úklid, péče o skládky kompostů a zemin a pařeniště, úklid sněhu a posyp vozovek, služby o víkendech a při výstavách, starost o nářadí, nástroje a přístroje pro práci, řidič traktoru a podnikového vozidla, nákup zboží a materiálu pro práci, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradník ve venkovním úseku: Zdeněk Pazderka, od ledna 2019

náplň činnosti: Výsadby a množení dřevin, zálivka, údržba areálu fakulty, sekání trávy a stříhání živých plotů, průklesty a péče o dřeviny v botanické zahradě i areálu fakulty, pomoc při přenášení břemen a dalších těžkých pracích ve skleníku i na zahradě, úklid, péče o skládky kompostů a zemin a pařeniště, úklid sněhu a posyp vozovek, služby o víkendech a při výstavách, starost o nářadí, nástroje a přístroje pro práci, řidič traktoru a podnikového vozidla, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Zahradník ve venkovním úseku: Adam Ruller, od srpna 2019

náplň činnosti: Pletí, okopávání a zálivka záhonů v areálu fakulty a na střešní zahradě. Výsadby rostlin, údržba úseku, průklesty a péče o dřeviny v botanické zahradě i areálu fakulty, pomoc při přenášení rostlin a dalších těžkých pracích ve skleníku i na zahradě, úklid listí, úklid sněhu a posyp vozovek, služby o víkendech a při výstavách, řidič traktoru, další práce dle rozhodnutí vedoucích.

Uklízečka: Eva Wiacková, od srpna 2010, poloviční úvazek, uklízí kanceláře BZ i společné prostory v budově 4 a veřejné WC v zahradě.

Studenti v pokladně: Eliška Jirsová, Romana Sarvašová – ve službách se střídají a prodávají vstupenky do skleníků o víkendech od 9 do 15, resp. v létě do 17 hodin.

Návštěvnost v roce 2020, koronavirový rok, otevřeno 1. 1. – 11. 3., 1. 6. – 19. 9.

Návštěvnost: celkem odhadem 8.000 návštěvníků
odhadem 3.500 neplatících návštěvníků (do zahrady je vstup volný),
platících návštěvníků celkem: 4.633 osob
plné vstupné za 80 a 100 Kč celkem: 2.256 osob
zlevněné vstupné za 40 a 50 Kč: 2.105 osob
školní exkurze: 268 osob
z toho výstavy (vstupné 100 a 50 Kč, rodinné 250 Kč):
Výstava masožravých rostlin: zrušena
Jazzový večer, srpen 1 den, vstupné 100 a 200 Kč: 242 osob
Výstava sukulentů, září 8 dní: 1.672 osob
Výstava subtropických rostlin: zrušena
Výstava ptactva a morčat: zrušena

Další akce: Dny otevřených dveří, leden 2 dny, vstup zdarma, odhadem 40 osob
Výstava fotografií Pavla Karase v galerii na děkanátu, polovina ledna až polovina února
Výstava fotografií přírody Pavly Dvorské ve skleníku, únor
Březen: Panelová výstava Ptáci ve městě v palmovém skleníku na ochoze (Česká společnost ornitologická), doplněná o preparované ptáky ze sbírek ÚBZ PŘF MU, výstava fotografií ptactva Jitky Havlové ve skleníku kaktusů. Výstava skončila po týdnu, kdy byla zahrada uzavřena, panely zůstaly ve skleníku přes léto.
Výstava fotografií Jiřího Kaláčka v galerii na děkanátu, březen až září
Mendel festival – komentovaná prohlídka skleníků, 17. července
Výstava soch studentů AS1 FaVU VUT, 3. ročník, celé léto
Noc vědců: tři on-line filmy o kaktusech, masožravkách a jménech rostlin
Výstava výtvarných prací žáků ZUŠ Veveří – keramika, při výstavě sukulentů
Výstava výtvarných prací žáků ZUŠ J. Kvapila: zrušena

Facebook a Instagram: sledujících příznivců je na FB ke konci roku 2020 celkem 3141, na Instagramu 602

Celkový zisk ze vstupného a prodeje suvenýrů (p. listy, pohledy, inf. materiály, turistické známky) za rok 2020: 395.674 Kč.

Index seminum 2020:

Obsahuje 1.091 položek, je rozesílán e-mailem do více než 300 zahrad po celém světě.

Další služby poskytnuté zahradou:

Spolupráce se SZAŠ Rajhrad při naší výstavě sukulentů (5 dní po 2 studentech).
Trvalé umístění meteorologických přístrojů pro Geografický ústav PŘF MU v zahradě.
Focení svatebčanů: 4x, pronájem pro komerční účely: 3x
Spolupráce s médii, odpovědi na dotazy médií, poskytování tiskových zpráv o našich akcích a otevírací době.
Odborné poradenství pro veřejnost – e-mailem, osobně, telefonicky, poštou, na FB.
Setkávání klubu zahrádkářek v seminární místnosti.
Založení pokusu s poloparazitickými rostlinami v rámci bakalářské práce studentky ÚBZ.
Poskytnutí materiálu pro výuku a studentské práce.
Poskytnutí rostlin do ZOO Jihlava.

Knihovna:

Přírůstek: knihy 2 + 8 titulů časopisů; 10 externí výpůjčky, 40 místních.

Exkurze a účast našich zaměstnanců na kurzech a konferencích:

Účast na vernisáži výstavy kamélií v Rájci, březen, 8 osob.
Účast na konferenci Unie BZČR v Brně, březen, 3 osoby.
Návštěva Flora Olomouc a Droždín, 3 osoby, květen.
Školení o sortimentu lip, červen H. Ondrušková, Průhonice.
Setkání genofondové skupiny, leden, P. Vlčková.

Floristický kurz ČBS Znojmo, červenec, M. Chytrá.

Botanické družení Unie botanických zahrad ČR, Jeseníky, srpen, 3 dny, 7 osob.

Pracovní a stavební aktivity

10x chemický postřik proti škůdcům ve sklenících provedený specializovanou firmou, zahájení používání dýmovnic na škůdce. Používání programu In Design a Photoshop pro grafiku. Sčítání ptáků na krmítkách. Vyzázení časopisů. Vydání 4 typů nových pohlednic. Nalezen lanýž zimní na systému rostlin. Odvoz kan na uskladnění do zámeckého zahradnictví v Rájci. Stěhování laviček na zimu do kolárny. Servis většiny zahradních strojů. Nový plynový hořák ke kotli.

Prořezání a vazby stromů: průklesty a zmlazování: borovice himálajská, lípy v areálu, zlomený Gymnocladus na pereňáku, kácení: javor klen před vrátnicí, borovice himálajská před vrátnicí, tisy na cestě k vrátnici, wistárie na pergole

Výsadby stromů a keřů: na cestě k vrátnici vysázeno množství keřů a stromů – 2x Castanea sativa, 2x Pyrus turcomanica, 2x Cydonia oblonga, Citrus trifoliata, Berberis julianae, Lembotropis nigricans, Chamaecytisus supinus, Xanthoceras, Chimonanthus, Viburnum betulifolium, Cotoneaster, Lonicera, 2x Fraxinus americana, Cornus kousa

Před děkanátem vysázeno: Abies balsamea a množství keřů, na fakultě další tři keře, na skupině Amerika přebudován dolní záhon a vysázeny keře s převahou původních amerických druhů rodu Ribes s lokalitou, doplněny keře na Japonsko

Stavba a opravy: rekonstrukce WC pro veřejnost v zahradě, vybudování nádrže na zachytávání srážkové vody za podpory Fondu životního prostředí, uvedeno do provozu v listopadu, nová pergola nad nádrží, oprava laviček na střeše, osazení laviček před budovami v areálu, za budovou 3 vzniklo nové schodiště a branka směrem na ulici Kounicovu, grily a posezení v prostoru před ústřední knihovnou.

Skleník opravy: natažení pevného internetu a wifi do skleníků, rekonstrukce skleníku s viktorií – kompletní přesklení, nátěr konstrukcí, výměna elektroinstalace, seřízení mlžení, přesázení rostlin (rostlina viktorie v letošním roce špatně rostla, a nakonec byla předčasně zlikvidována, nebyly ani sazenice pro ostatní zahrady).

Od ledna možnost placení platebními kartami při vstupu do skleníku.

Zakoupeno: pařeništní okna 20 ks použitých oken, garáž na uskladnění pařeništních oken, 4 ks naučné obrazové cedule na zahradu, pokladní systém: tablet, tiskárna All in one, nové pneumatiky k vozíku a sekačce Husquarna, teleskopické nůžky a řezačka na papír A3. Nová cedule ke vstupu do zahrady na brance.

Denní sledování teploty a srážek, v roce 2020 zde bylo 558 mm srážek.

Zpracovala v únoru 2021, Mgr. Magdaléna Chytrá